

STATYSTYKA

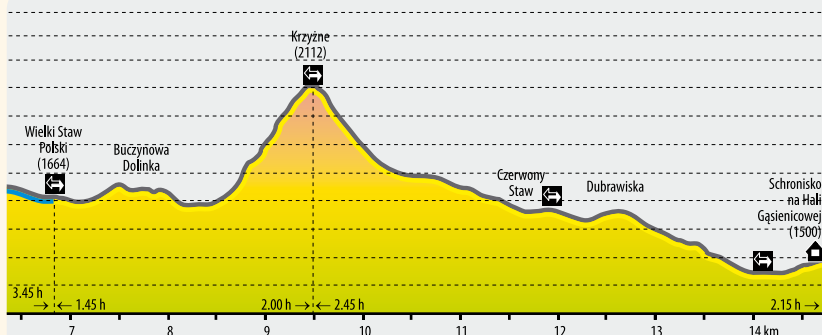
	„pętla”
	14,8 km
	1300 m
	8.00 h (8.00 h)

Murowaniec – Dolina Pięciu Stawów Polskich – Murowaniec

Długa, dookólna wyprawa przez dwie najważniejsze turystycznie przełęcze w bocznej grani odchodzącej od głównego grzbietu Tatr od Świnicy. Trasa jest męcząca, ale nietrudna technicznie – jedynie na podejściu na Zawrat pewne odcinki są ubezpieczone łańcuchami. W większości biegnie dobrze wytrasowanymi i wyraźnymi chodnikami, nie nastęrcząc trudności orientacyjnych nawet przy nie najlepszej widoczności. Wspaniale umożliwia obejrzenie grani tatrzańskich z perspektywy dolin i przełęczy.

- » Początek trasy przy schronisku na Hali Gąsienicowej – dojdzie z Kuźnic szlakami niebieskim lub żółtym zajmuje ok. 2 godz. Wycieczkę można podzielić na krótsze etapy, nocując w schronisku w Dolinie Pięciu Stawów Polskich.

s **8.00 h** Od schroniska Murowaniec ruszamy zgodnie z niebieskimi znakami, dochodząc najpierw do Zmarzłego Stawu, a stamtąd miejscami trudną ścieżką, przez Nowy Zawrat wychodzimy na Zawrat (2158 m n.p.m.) – jedną z najsłynniejszych i najważniejszych przełęczy tatrzańskich (również jedną z najbardziej niebezpiecznych – wg statystyk TOPR-u w rejonie Zawratu od 1909 r. wydarzyło się 17 wypadków śmiertelnych!). Ten odcinek szlaku opisuje trasa 15. (w kierunku przeciwnym). Na przełęczy znajduje się węzeł szlaków – na zachód w dół odchodzi skalista perć w kierunku wierzchołka Świnicy (czerwony szlak), natomiast w przeciwną stronę podąża czerwono znakowana Orla Perć, wznosząca się na pobliski szczyt Małego Koziego Wierchu. Z przełęczy schodzimy bardzo wygodnym chodnikiem w stronę Doliny Pięciu Stawów Polskich. Obniżamy się, trawersując strome zbocza Małego Koziego Wierchu, początkowo kierując się w stronę widocznej przed nami

Przełęczy Schodki, oddzielającej go od poszarpanej Kołowej Czuby. Nie dochodząc do przełęczy, skręcamy w prawo i teraz bardziej stromo schodzimy w dół, pomiędzy blokowiskami. ☒ Po prawej stronie rozciąga się Dolinka pod Kołem, na dnie której lśni tafla Zadniego Stawu pod Kołem (zwanego też Zadnim Stawem Polskim) – jest to jedno z najwyższych położonych jezior w Tatrach Polskich (najwyższy położony z dużych stawów – zajmujących powierzchnię ponad 1 ha). Jego nazwa związana jest z położeniem na końcu doliny, pod zerwami szczytu Kołowej Czuby, nazywanej też Kołem. Na lewo od niego widać niewielkie Wole Oko, które jest 6. stawem w Dolinie Pięciu Stawów Polskich. Nasza ścieżka schodzi coraz niżej, pod ścianami Kołowej Czuby, i wkrótce dochodzi do niewielkiej bocznej grzędy opadającej spod jej wierzchołka – otwiera się stąd ☒ widok na wszystkie stawy w dolinie, po lewej wyłaniają się Tatry Bielskie. Teraz skręcamy w prawo i zakosami, dosyć stromo schodzimy na dół na dno wielkiego rozszerzenia Doliny Pięciu Stawów Polskich. W prawo odchodzi zanikająca powoli perć w stronę Gładkiej Przełęczy, biegnącej u podnóża skalistej ściany progu Dolinki pod Kołem, a my coraz łagodniej schodzimy w dół, przecinając spływające z lewej strony potoki na trawiastą płaszczyznę nazywaną Wyżnim Soliskiem. Po lewej stronie otwiera się ☒ ładny widok na zasłaną rumowiskami Pustą Dolinkę, z doskonale stąd widocznymi pionowymi zerwami Zamarłej Turni i wyciętą w grani wąską szczyrbą Koziej Przełęczy. Wkrótce z lewej strony ➡ dochodzi do nas żółty szlak do Doliny Gąsienicowej przez Kozią Przełęcz. 200 m dalej żółty szlak odchodzi w prawo, na Szpiglasową Przełęcz i do Morskiego Oka. Szlak łagodnie

Mutony

Mutony (zwane też barańcami) to niewielkie – w Tatrach osiągające typowo od kilkudziesięciu centymetrów do kilku metrów wysokości i kilkanaście, kilkadziesiąt metrów długości – podłużne pagórki lub garby skalne, wygładzone przez nasuwający się na nie lodowiec. Cechują się charakterystyczną asymetrią stoków (łagodne od strony nasuwania się lodowca, strome i często pofałdowane od strony przeciwnej) i występują na ogół w skupieniach. Jedne z najpiękniejszych mutonów w Tatrach, z licznymi rysami lodowcowymi, można zaobserwować w słynącej z pięknie wykształconych form polodowcowych Dolinie Pięciu Stawów Polskich.

Szałas

W pobliżu odcinka szlaku na Szpi-glasową Przełęcz, znajduje się najstarszy i najpiękniejszy w Tatrach szałas, ze ścianą z want i dachem z dranic.

obniża się, lawirując między rzadkimi płatami kosodrzewiny, mijając po prawej stronie **Wielki Staw Polski**. Wkrótce z lewej strony ➡ dochodzi czarny szlak z Koziego Wierchu, a po chwili docieramy do kolejnego ➡ wężła szlaków.

3.45 h Niebieski szlak od tego
4.30 h miejsca prowadzi dalej

w kierunku schroniska nad Przednim Stawem Polskim – dojście tam i z powrotem zajmuje ok. 20 min. My natomiast w tym miejscu skręcamy w lewo i zgodnie z żółtymi znakami wędrujemy

w kierunku Przełęczy Krzyżne. Podchodzimy lekko w górę, przez niewielkie łączki nazywane Niżnim i Wyżnim Zagonem – po prawej stronie przy szlaku można obserwować ładne **A** mutony. Teraz w poprzek skalistej ściany, jedną z szerokich grzęd, przechodzimy pod urwiskami Rzędów na zasłany głazami morenowy próg Dolinki Buczynowej. Jest to ładny przykład typowego kotła polodowcowego i jednocześnie typowo wykształcona dolina zawieszona – jej wylot opada pionowymi ścianami w kierunku dna dużo głębszej Doliny Roz-

Na przełęczy
Krzyżne

Wielki Staw Polski

Jednym z dwóch największych stawów w Tatrach jest Wielki Staw Polski (o powierzchni 34,35 ha). Według oficjalnych pomiarów ustępuje powierzchnią Morskiemu Oku, ale optycznie, a także pod względem długości, pojemności i głębokości jest największym zbiornikiem wodnym w Tatrach. Zajmuje głęboką (ponad 79 m) płaskodenną misę o rekordowej pojemności 13 mln m³ wody, stanowi to jedną trzecią całych zasobów wód zgromadzonych w stawach polskiej części Tatr. Gdyby na jego dnie umieszczono krakowski kościół Mariacki z wody sterczałaby tylko chorągiewka z wyższej wieży!

foto: Andrzej Śliwiński

toki. Wśród skał i kosodrzewiny, miejscami lekko w dół, wędrujemy progiem zamykającym dolinę, a potem wśród bujnych kosówek przechodzimy przez potok, który poniżej nas spada niewidoczną ze szlaku Buczynową Siklawicą. W końcu dochodzimy do wylotu wielkiego żlebu spadającego spod przełęczy Krzyżne. Teraz przed nami bardzo moźolny i uciążliwy odcinek, ale pozbawiony trudności technicznych – wspinamy się regularnymi zakosami, w górę małego żeberka ograniczającego żleb od zachodu. Pod koniec przechodzimy w nieco łagodniejszy trawers i poniżej skalnych czub Ptaka i Kopy nad Krzyżnem wychodzimy na trawiaste siodło przełęczy **Krzyżne** (2112 m n.p.m.).

5.45 h Na przełęczy spotykamy czerwony szlak Orlej Perci, która prowadzi stąd w kierunku Buczynowych Turni i Granatów. Z przełęczy schodzimy dość stromo w kierunku widocznej w dole Doliny Pańszczyca – po lewej stronie uwagę przyciągają piękne, regularne stożki piargowe, które schodzą spod grzbietu. Przez kamienne pustkowia, mijając niewielkie źródło wody, schodzimy coraz niżej, trzymając się blisko stoków położonej po prawej stronie Koszyste. Obchodzimy od lewej wyraźną bulę Wielkiej Kopki, która głęboko wchodzi w dolinę, po czym wśród głazów i rumowisk, przecinając wyloty świeżych spływów gruzowych, dochodzimy do otwierającej się przed nami kotlinki. Schodzimy w dół, do płatów kosówki, a następnie szerokim łukiem w lewo docieramy do niewielkiego Czerwonego Stawu, leżącego u podnóża Zadniego Uplazu, opadającego spod Żółtej Turni. Szlak schodzi teraz łagodnie przez moreny i wśród bujnych kosówek. W prawo odchodzi tu czarny szlak łącznikowy wzdłuż Pańszczyckiego Potoku. Teraz trawersem, przez bujne kosówki, podchodzimy lekko, przekraczając łagodne ramię będące przedłużeniem Zadniego Uplazu. Następnie łagodnie w dół, pośród kosodrzewiny, schodzimy do płytkiej dolinki Dubrawiska – po lewej stronie piętrzy się skalisty stok Żółtej Turni zbudowany z piaszczystych kwarcytowych (wyjątkowo odpornych na wietrzenie). Schodzimy w dół, po prawej stronie widać ładne limby tworzące tu naturalnie zachowaną górną granicę lasu, po czym wchodzimy w malowniczy, bujny las górno-reglowy. Jest to zachowany w naturalnym stanie drzewostan z bujną florą porostów (ginącą w ostatnich latach wskutek zanieczyszczenia powietrza). Precinamy Las Gąsienicowy i dochodzimy do zielonego szlaku prowadzącego z Waksmundzkiej Równi. Teraz razem z nim przekraczamy Czarny Potok i lekko podchodzimy, obok zbudowanej w latach 70. XX w. oczyszczalni ścieków, w kierunku schroniska Murowaniec na Hali Gąsienicowej, gdzie kończymy wycieczkę.

Panorama

Widok z Krzyżnego należy do najwspanialszych w Tatrach. Panorama sięga od gniazda Lodowego Szczytu i Łomnicy, przez Staroleśną i Gierlach, po granie Wysokiej i Rysów.

Dolina Pańszczyca

Dolina Pańszczyca stanowi boczne odgałęzienie Doliny Suchej Wody Gąsienicowej i dzieli się na dwie zróżnicowane krajobrazowo części: górna to wysokogórskie pustkowia, złożone z dwóch leżących piętrowo nad sobą cyrków połodowcowych, zasłanych blokowiskami i zasypywanych przez materiał skalny uformowany u wylotu żlebołów w stożki piargowe; dolna część ma charakter zalesionej w większości niecki, stanowiącej dawniej centrum dużej hali wypasowej. Zbudowana głównie ze skał osadowych jest miejscem, z którego wody spływają pod ziemią do położonych po sąsiedzku doliny Gąsienicowej i Olczyskiej.

8.00 h